

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

**TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EU:N TEKÖ-
ÄLYASETUSTA TÄYDENTÄVÄKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI (HE 46/2025 VP)**

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 46/2025 vp). Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavan.

Esityksen tausta ja valmistelu

Esityksen taustalla on EU:n tekoälyasetus ((EU) 2024/1689), joka tuli voimaan 2.8.2024. Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että markkinoille tuotavat tai käyttöönotettavat tekoälyjärjestelmät eivät vaaranna ihmisten turvallisuutta, terveyttä tai perusoikeuksia. Asetuksessa säännellään tekoälyjärjestelmiä niiden aiheuttamien riskien perusteella, esimerkiksi erittäin haitalliset tekoälyn käytötapaukset kielletään ja suuririskisille tekoälyjärjestelmille asetetaan tiukennettuja vaatimuksia. Asetusta aletaan soveltaa vaiheittain.

Tekoälyasetus on lähtökohtaisesti suoraan sovellettava EU:n jäsenvaltioissa, mutta edellyttää täydentävän kansallisen lainsäädännön antamista. Jäsenvaltioiden on nimettävä asetusta varten toimivaltaiset kansalliset viranomaiset (tekoälyjärjestelmiä koskevat markkinavalvontaviranomaiset, ilmoitetuista laitoksista vastaavat viranomaiset ja keskitetty yhteyspiste) ja säädettävä asetuksen rikkomisesta määrättävistä seuraamuksista 2.8.2025 mennessä. Hallituksen esityksessä säädettäisiin toimivaltaisista kansallisista viranomaisista ja seuraamuksista asetuksen edellyttämällä tavalla.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 25.4.2024 työryhmän tekoälyasetuksen kansalliseksi toimeenpanemiseksi. Työryhmän tavoitteena on ollut vastata niiden toimien suunnittelusta ja valmistelusta, joita tarvitaan tekoälyasetuksen toimeenpanemiseksi kansallisesti, mukaan lukien asetuksen toimeenpanoa koskevan lainsäädännön valmisteleminen. Työryhmän puheenjohtajana on toiminut työ- ja elinkeinoministeriö, ja siinä ovat olleet edustettuina liikenne- ja viestintäministeriö, valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sisäministeriö sekä ulkoministeriö.

Esityksestä pyydettiin lausuntoja loka-joulukuussa 2024 kuuden viikon ajan. Oikeuskanslerin virasto antoi kommenttinsa esitykseen ennakotarkastuksensa yhteydessä maaliskuussa 2025. Esityksen valmistelun aikana Ahvenanmaan valtuuskunnalta on pyydetty lausunto valtakunnan ja maakunnan lainsäädäntövallan jakautumisesta esitettävän lainsäädännön osalta. Myös Ahvenanmaan maakuntahallitukselta on pyydetty lausunto esitettävästä lainsäädännöstä.

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta. Laissa säädettäisiin tekoälyjärjestelmiä valvovista markkinavalvontaviranomaisista ja niiden tehtävistä, keskitetynä yhteyspisteenä toimivasta viranomaisesta, ilmoittamisesta vastaavista viranomaisista ja ilmoitettavista laitoksista. Tekoälyjärjestelmiä koskevat markkinavalvontatehtävät hajautettaisiin kymmenelle eri viranomaiselle, koska nykyisin myös tuotteiden markkinavalvonta on hajautettu useille eri viranomaisille Suomessa. Muun muassa tietosuojavaltuutetulle esitetään useita tekoälyjärjestelmien markkinavalvontaan liittyviä tehtäviä. Lisäksi esityksessä säädettäisiin tekoälyasetuksen rikkomisesta määrättävistä seuraamuksista sekä Liikenne- ja viestintäviraston yhteyteen perustettavasta tekoälyjärjestelmien valvonnan seuraamusmaksulautakunnasta. Ehdotettavassa laissa säädettäisiin myös muista erinäisistä asioista, kuten asiakirjojen säilyttämisvelvoitteesta ja muutoksenhausta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia (1137/2016, *markkinavalvontalaki*), sakon täytäntöönpanosta annettua lakia (672/2002), Finanssivalvonnasta annettua lakia (878/2008) sekä Energiavirastosta annettua lakia (870/2013).

Ehdotettavat lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 2.8.2025 mennessä tekoälyasetuksessa säädettyjen asetuksen soveltamisaikojen mukaisesti.

Esityksen suhde perustuslakiin

Esitys sisältää perustuslain kannalta merkityksellisiä ehdotuksia perustuslain 2 §:ssä tarkoitetun kansanvaltaisuuden ja oikeusvaltioperiaatteen, 6 §:ssä tarkoitetun yhdenvertaisuuden, 7 §:ssä tarkoitetun oikeuden elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen, 10 §:ssä tarkoitetun yksityiselämän suojan, 15 §:ssä tarkoitetun omaisuuden suojan, 18 §:n tarkoitetun elinkeinovapauden, 21 §:n tarkoitetun oikeusturvan, 80 §:n 2 momentissa tarkoitetun lainsäädäntövallan siirtämisen, 117 §:ssä tarkoitetun oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen oikeudellisen vastuun, 119 §:ssä tarkoitetun valtionhallinnon ja 124 §:ssä tarkoitetun hallintotehtävän antamisen muulle kuin viranomaiselle kannalta. Esityksessä on myös arvioitu Ahvenanmaan asemaa ja suhdetta perustuslain 120 §:n mukaiseen itsehallintoon.

Esityksessä mukaan on suotavaa saada perustuslakivaliokunnan lausunto eduskunnan asemasta, josta säädetään esityksen 1. lakiehdotuksen 1 §:n 3 momentissa. Kyseisessä säännöksessä säädettäisiin eduskunnan valtiopäivätoiminnan, eduskunnan kanslian sekä tietyin edellytyksin muiden eduskunnan virastojen rajaamisesta ehdotettavan lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Eduskunnan ja ylimpien laillisuusvalvojien asema

Esityksen 1. lakiehdotuksen 1 §:n 3 momentin mukaan tätä lakia ei sovelleta eduskunnan valtiopäivätoimintaan eikä eduskunnan kansliaan. Lakia ei sovelleta muihin eduskunnan virastoihin, jos viraston tarjoamalla tai käyttöönottamalla tekoälyjärjestelmällä on keskeinen yhteys eduskunnan valtiopäivätoimintaan. Lakia ei myöskään sovelleta eduskunnan oikeusasiamieheen eikä valtioneuvoston oikeuskansleriin.

Perustuslain 2 §:n 1 momentin mukaan valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Eduskunnan toiminta voidaan jakaa perustuslaissa ja eduskunnan työjärjestyksessä säänneltyyn valtiopäivätoimintaan ja eduskunnan virastojen suorittamaan hallintotoimintaan. Perustuslakivaliokunnan mukaan eduskunnan valtiosääntöinen asema merkitsee myös sitä, ettei eduskunnan valtiopäivätoiminta voi olla ulkopuolisen valvonnan kohteena, vaan eduskunnan toiminnan laillisuusvalvonta on säädetty perustuslaissa tyhjentävästi eduskunnan omien elinten, eduskunnan puhemiehen ja perustuslakivaliokunnan, tehtäväksi (PeVL 14/2018 vp, s. 10–11). Perustuslakivaliokunnan mielestä lähtökohtaista estettä ei ole sille, että hallintoa koskevat yleislait ulotetaan koskemaan eduskunnan virastoja (ks. PeVL 43/1998 vp, s. 6/II). Perustuslakivaliokunnan käsityksenä on myös se, että eduskunnan valtiopäivätoiminta ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalalle.

Lisäksi lausunnossaan hallituksen esityksessä koskien NIS2-direktiivin täytäntöönpanoa (PeVL 62/2024 vp) perustuslakivaliokunta katsoi, että erityisesti eduskunnan kanslian sisällyttäminen kokonaisuudessaan lain soveltamisalaan on valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista. Eduskunnan kanslia on kiinteä osa eduskunnan organisaatiota eikä sitä voida erottaa eduskunnan toiminnasta ylimpänä valtioelimenä. Vastaavia eduskunnan toimintaan liittyviä näkökohtia voidaan esittää myös eduskunnan muista virastoista. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin pitänyt perustuslain 2 §:n kannalta ongelmallisena sääntelyä, jossa eduskunnan virastojen tietohallinta olisi osoitettu valtiovarainministeriön ohjauksen piiriin (PeVL 46/2010 vp, s. 3).

Esityksen valmistelussa on päädytty rajaamaan ehdotettavan lain soveltamisalasta eduskunnan valtiopäivätoiminta ja eduskunnan kanslia edellä mainituista syistä. Muut eduskunnan virastot olisivat rajattu pois lain soveltamisalasta, jos viraston tarjoamalla tai käyttöönottamalla tekoälyjärjestelmällä on keskeinen yhteys eduskunnan valtiopäivätoimintaan. Esityksen tarkoituksena on varmistaa, ettei eduskunnan toiminta ylimpänä valtioelimenä vaarannu siihen kohdistettavan viranomaisen valvonnan johdosta. Eduskunnan virastojen toimintaa ei ole kaikissa tapauksissa mahdollista erottaa eduskunnan valtiopäivätoiminnasta. Eduskunnan virastoihin kohdistettavan valvonnan riskinä olisi, että valvonta kohdistuisi samalla eduskunnan valtiopäivätoimintaan, jonka ei katsota kuuluvan unionin oikeuden soveltamisalaan. Toisaalta esityksellä pyritään myös toteuttamaan EU-oikeuden tehokasta täytäntöönpanoa, kun ehdotettavassa laissa säädettävä viranomaisten valvonta ja seuraamukset voitaisiin ulottaa rajatusti eräisiin eduskunnan virastoihin.

Myös valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies suljettaisiin ehdotettavan lain soveltamisalan ulkopuolelle. Esityksen taustalla on perustuslakivaliokunnan lausunto koskien esitystä EU:n yleistä tietosuojasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi, jonka mukaan perustuslain 2 ja 3 §:ssä säädettyjen valtiollisten tehtävien jaon ja valtioelinten välisten toimivaltasuhteiden kannalta ei lähtökohtaisesti ole perusteltua, että valtioneuvoston alaiseen hallintoon kuuluva viranomainen voisi valvoa eduskunnan tai eduskunnan oikeusasiamiehen toimintaa (PeVL 14/2018 vp, s. 12). Valiokunta katsoi, että ylimpien laillisuusvalvojien valtiosääntöinen asema ja tehtävät sekä laillisuusvalvonnan valtiosääntöinen kokonaisuus eivät mahdollistaneet asteellisesti alemman tietosuojavaltuutetun ylimpiin laillisuusvalvojiin kohdistuvaa valvontaa. Ylimpien laillisuusvalvojien virkatointien lainmukaisuuden tutkiminen ja niiden toiminnan valvonta on suoraan perustuslaissa säädetty eduskunnan ja sen perustuslakivaliokunnan tehtäväksi. Esityksessä on kiinnitetty huomiota Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 4 artiklan 2 kohdan ja tekoälyasetuksen keskinäisen suhteen tulkintaan vastaavin perustein kuin tietosuojalain säätämisen yhteydessä.

Hallinnon lainalaisuuden periaate ja valtionhallinto

Perustuslain 2 §:n 3 momentin nojalla julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä.

Esityksessä säädettäisiin viranomaisten markkinavalvontatehtävistä ja ilmoitettuja laitoksia koskevista tehtävistä sekä Liikenne- ja viestintäviraston tehtävästä toimia keskitettynä yhteyspisteinä tekoälyasetuksen tarkoituksia varten. Esityksessä säädettäisiin myös viranomaisten toimivaltuuksista määrätä seuraamuksia tekoälyasetuksen rikkomisesta. Edellä mainittuihin viranomaisten tehtäviin on arvioitu kuuluvan julkisen vallan tai merkittävän julkisen vallan käyttöä lukuun ottamatta keskitetyn yhteyspisteiden tehtävien hoitamista. Esityksen on arvioitu täyttävän edellytykset täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksista säädettäessä julkisen vallan käyttöä sisältävistä viranomaisten tehtävistä.

Esityksessä perustettaisiin uusi tekoälyjärjestelmien valvonnan seuraamusmaksulautakunta Liikenne- ja viestintäviraston yhteyteen. Esityksen on arvioitu täyttävän perustuslain 119 §:n 2 momentin edellytykset valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista, koska ehdotettavassa laissa säädettäisiin seuraamuslautakunnan tehtävistä ja toimivaltuuksista, jäsenten nimeämisestä, esittely- ja päätöksen tekomenettelystä sekä lautakunnan jäsenten toimikauden määräaikaaisuudesta.

Seuraamussääntely

Tekoälyasetuksen 99 artiklassa jäsenvaltiot veloitetaan säätämään asetuksen rikkomisesta määrättävistä seuraamuksista ja muista täytäntöönpanotoimista. Asetus velvoittaa määräämään hallinnollisia seuraamusmaksuja tiettyjen asetuksen veloitteiden noudattamatta jättämisestä. Tekoälyasetuksen rikkomisesta määrättäviin seuraamuksista säätämiseen liittyvää kansallista liikkumavaraa on kuvattu tarkemmin hallituksen esityksen sivuilla 168-169.

Esityksen mukaan tekoälyasetuksen säännösten rikkomisesta voitaisiin määrätä kansallisesti markkina-
navalvonnan toimenpiteitä sekä seuraamusmaksuja. Lisäksi viranomainen voisi tehostaa antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai teettämisuhalla. Kyseiset seuraamukset ovat merkityksellisiä perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvatus omaisuus- ja 18 §:ssä turvatus elinkeinovapauden kannalta muun muassa siksi, että esitettävä sääntely merkitsisi rajoituksia toimijan mahdollisuuksiin asettaa tuotteita markkinoille sekä rajoituksia tuotteen omistajan määräsvaltaan tuotteesta.

Tekoälyasetuksen mukaiset hallinnolliset seuraamusmaksut rinnastuvat asiallisesti rikosoikeudellisiin seuraamuksiin, minkä vuoksi niiden olisi täytettävä kyseisiä seuraamuksia koskevat sääntelyedellytykset. Esityksen voidaan katsoa täyttävän kyseiset sääntelyedellytykset seuraavin perustein.

Seuraamuksilla pyritään muun muassa varmistamaan sitä, että toimijat noudattavat asetuksen vaatimuksia ja estämään lainvastaisten tekoälyjärjestelmien markkinoille saattaminen, minkä vuoksi seuraamuksilla on arvioitu olevan hyväksyttävät tavoitteet.

Esityksen on arvioitu täyttävän myös seuraamussääntelylle asetetut täsmällisyyden vaatimukset. Ehdotettavassa laissa olisi täsmennetty, mistä tekoälyasetuksen säännösten rikkomisesta voidaan määrätä seuraamusmaksu, ja se sisältäisi asiallisen luonnehinnon sanktioitavasta teosta. Seuraamusmaksuja ei voitaisi määrätä niistä tekoälyasetuksen säännösten rikkomisesta, joihin liittyy avoimia tai laadullisia kriteerejä, minkä vuoksi seuraamusmaksuja ei voitaisi määrätä kaikista 99 artiklan 3–5 kohdassa tarkoitettujen tekoälyasetuksen veloitteiden rikkomisesta. Ehdotettavassa laissa säädettäisiin seuraamusmaksun enimmäismäärästä sekä seuraamusmaksun määräämisen kokonaisarviointista viittaamalla tekoälyasetuksen asianomaisiin säännöksiin. Seuraamuksia koskeviin päätöksiin olisi mahdollista hakea muutosta ehdotettavan lain nojalla. Seuraamusmaksun täytäntöönpanon perusteista säädettäisiin laajentamalla sakon täytäntöönpanosta annetun lain soveltamisalaa.

Esitetyn seuraamuksia koskevan sääntelyn on arvioitu täyttävän oikeasuhtaisuuden vaatimukset. Lain mukaan seuraamusmaksujen määrääminen olisi harkinnanvaraista ja niiden sijaan voitaisiin määrätä lievempiä seuraamuksia, kuten markkina-
navalvonnan toimenpiteitä. Seuraamusmaksujen enimmäismäärästä säädetään tekoälyasetuksessa, eikä niistä säätämiseen sisälly kansallista liikkumavaraa. Kuitenkin esityksen mukaan seuraamusmaksun määrääminen ja määrä perustuisivat tekoälyasetuksen 99 artiklan 7 kohdan mukaiseen kokonaisarviointiin, mikä antaa kansallisille viranomaisille harkinnanvara porrastaa seuraamusmaksujen suuruutta tapauskohtaisesti. Kokonaisarviointiin voitaisiin ottaa huomioon muun muassa rikkomisen ja sen seurausten luonne, vakavuus ja kesto taikka rikkomisen tahallisuus tai tuottamuksellisuus. Lisäksi ehdotettavassa laissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden nojalla seuraamusmaksu voitaisiin jättää määräämättä.

Esityksessä olisi huomioitu itsekriminointisuoja siten, että ehdotettavassa laissa olisi yksilöity seuraamusmaksujen määräämisen ja uhkasakon asettamisen osalta tilanteet, joita itsekriminointisuoja koskee. Esityksen on arvioitu olevan ongelmaton syyttömyysolettaman kannalta, koska esityksessä ei säädetä tuottamuksesta riippumattomasta vastuusta. Kaksoisrangaistavuuden kielto olisi huomioitu 1. lakiehdotuksen 24 §:n 2 momentissa. Lisäksi kaksoisrangaistavuuden kielto olisi voimassa myös yleisenä oikeusperiaatteena. Viranomaisten välillä tehtävällä yhteistyöllä voitaisiin myös pyrkiä estämään samasta teosta mahdollisesti määrättävät kaksinkertaiset rangaistukset.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 24 §:n 3 momentissa säädettäisiin julkisoikeudellisista toimijoista, joille ei voida määrätä seuraamusmaksuja. Ehdotettavan säännöksen taustalla on perustuslakivaliokunnan huomiot seuraamusmaksusääntelyn ulottamisesta viranomaistoimintaan (ks. PeVL 14/2018 vp, PeVL 37/2021 vp, kappale 40, PeVL 13/2023 vp).

Esityksessä perustettaisiin tekoälyjärjestelmien valvonnan seuraamusmaksulautakunta, jolla on toimivalta määrätä yli 100 000 euron ylittävät seuraamusmaksut asetuksen rikkomisesta. Seuraamusmaksulautakunnan perustamisen taustalla on perustuslakivaliokunnan huomiot siitä, että seuraamusmaksusta päättämisen tulee kuulua monijäsenisen elimen toimivaltaan, kun on kyseessä hyvin suuret seuraamusmaksut, menettelyn asianmukaisuuden, riippumattomuuden ja puolueettomuuden varmistamiseksi perustuslain 21 §:n edellyttämällä tavalla (ks. PeVL 14/2018 vp).

Yhdenvertaisuus

Ehdotettavan lain perusteella seuraamusmaksulautakunta määräisi seuraamusmaksut, jotka ovat määrältään yli 100 000 euroa. Kyseisen määrän alittavat seuraamusmaksut määräisi pääsääntöisesti kukin yksittäinen viranomainen valvontatoimialallaan tiettyjä laissa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Ehdotettava sääntely voisi johtaa tietyissä tilanteissa siihen, että suurten yritysten seuraamusmaksut määrättäisiin monijäsenisessä seuraamuslautakunnassa, kun taas pienten yritysten seuraamusmaksut voisi määrätä yksittäinen virkamies, vaikka rangaistuksen suhteellista ankaruutta ja teon moitittavuutta ilmentävä prosenttiosuus olisi sama. Näin ollen esitys on merkityksellinen perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden sekä 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan kannalta.

Esityksen valmistelussa on katsottu, että seuraamusmaksulautakunnalla tulisi olla toimivalta määrätä yli 100 000 euron seuraamusmaksut, koska vastaavaa seuraamusmaksun määräämisen rajaa on sovellettu Liikenne- ja viestintävirastossa toimivassa seuraamusmaksukollegiossa (Laki Liikenne- ja viestintävirastosta 935/2018, 7 a §). Ehdotettavaa sääntelyä perusteellaan muun muassa sillä, että sillä on hyväksyttävät tavoitteet ja seuraamusmaksulautakunnan määräämät yli 100 000 euron seuraamusmaksut tulisivat kyseeseen harvemmin kuin markkina- ja valvontaviranomaisen yksittäisen virkamiehen määräämät seuraamusmaksut. Ehdotettavan sääntelyn ei ole arvioitu johtavan mielivaltaisiin tai kohtuuttomiin erotteluihin eri toimijoiden välillä.

Yksityiselämän suoja

Esityksen 1. lakiehdotuksen 6 §:n 4 ja 5 momentissa, 14 §:n 6 momentissa sekä 4. lakiehdotuksen 71 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyn viranomaisten tiedonsaanti- ja tiedonluovutus oikeudet ovat merkityksellisiä perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan kannalta. Kyseiset viranomaisten tiedonsaanti- ja tiedonluovutus oikeudet voisivat koskea myös henkilötietoja ja julkisuuslain nojalla salassa pidettäviä tietoja. Kyseisistä oikeuksista ei säädetä tekoälyasetuksessa, mutta niistä säätäminen on katsottu kansallisesti tarpeelliseksi tekoälyasetuksen tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi. Ehdotetut tiedonsaanti- ja tiedonluovutus oikeudet olisivat sidottu sen välttämättömyys- tai tarpeellisuusedellytykseen tiettyjen laissa määriteltyjen viranomaistehtävien hoitamisen kannalta, minkä voidaan katsoa täyttävän perustuslakivaliokunnan asettamat edellytykset kyseisistä oikeuksista säätämiselle.

Esityksessä annettaisiin täydentävää sääntelyä henkilötietojen käsittelystä yleiseen tietosuojasetukseen ja tietosuojalakiin nähden siltä osin kuin ehdotetut tiedonsaanti- ja tiedonluovutus oikeudet koskevat henkilötietoja. Yleisen tietosuojasetuksen salliman kansallisen liikkumavaran käyttöä on kuvattu tarkemmin hallituksen esityksen sivuilla 142-143, 152, 162 ja 179-180. Esityksen 1. lakiehdotuksen 14 §:n 6 momentin ja 4. lakiehdotuksen 71 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti tiedonsaanti- ja tiedonluovutus oikeuksiin voisi poikkeuksellisissa tilanteissa sisältyä erityisiä henkilötietoryhmiä tai valtiotähtoisesti arkaluonteisia tietoja. Erityisten henkilötietoryhmien käsittely perustuisi tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 2 kohtaan. Erityisten henkilötietojen käsittelystä tulisi noudattaa tietosuojalain 6 §:n 2 momentin mukaisia suojatoimia. Lisäksi suojatoimiksi katsotaan ehdotettavien lakien mukaiset välttämättömyys- tai tarpeellisuusedellytykset tiedonsaannille tai tiedonluovutukselle.

Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Esitys on merkityksellinen perustuslain 124 §:n kannalta hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle, koska ilmoitetuille laitoksille ja niiden alihankkijoille tai muille tahoille siirrettäisiin julkisia hallintotehtäviä. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi.

eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Esityksen voidaan katsoa täyttävän perustuslain 124 §:n sääntelyedellytykset. Esityksen 1. lakiehdotuksen 10 §:ssä säädetään julkisten hallintotehtävien siirtämisestä ilmoitetuille tai edelleen siirtämisestä (subdelegointi) alihankkijoille tai muille tahoille, sillä tekoälyasetuksen ei ole katsottu sisältävän oikeusperustaa julkisten hallintotehtävien siirtämiselle tai edelleen siirtämiselle. Ilmoitettujen laitosten julkiset hallintotehtävät määriteltäisiin ehdotettavassa laissa viittaamalla tekoälyasetuksen 34, 44 ja 45 artiklassa säädettyihin ilmoitettujen laitosten tehtäviin, jotka liittyvät esimerkiksi tekoälyjärjestelmien vaatimustenmukaisuuden arviointiin, todistusten laatimiseen ja eräisiin tiedonantovelvoitteisiin. Ilmoitettujen laitosten tehtävät eivät sisältäisi merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Julkisten hallintotehtävien siirto ilmoitetuille laitoksille voidaan katsoa olevan tarkoituksenmukaista muun muassa siitä syystä, että tekoälyjärjestelmän vaatimustenmukaisuuden arviointi edellyttää syvällistä teknistä osaamista tekoälyjärjestelmien toiminnasta. Vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa korostuu teknisen asiantuntemuksen merkitys, ja ilmoitetulla laitoksilla katsotaan olevan vaatimustenmukaisuuden arvioinnin vaatima tekninen asiantuntemus.

Julkisten hallintotehtävien siirron ei ole arvioitu vaarantavan perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Esityksessä määriteltäisiin ilmoitettuja laitoksia vastaavat viranomaiset, jotta ilmoitettuja laitoksia koskeva julkinen valvonta voitaisiin toteuttaa. Ilmoitettujen laitosten päätöksiin voitaisiin hakea muutosta. Ilmoitettuihin laitoksiin, lukuun ottamatta tietosuojavaltuutettua sen toimissa ilmoitettuna laitoksena, voitaisiin soveltaa rikosoikeudellista virkavastuuta koskevaa sääntelyä näiden hoitaessa ehdotetussa laissa määriteltäviä julkisia hallintotehtäviä sekä vahingonkorvausvastuuta. Hallinnon yleislakeja sovellettaisiin ilmoitettuihin laitoksiin. Esityksessä ei kuitenkaan säädettäisi nimenomaisesta viittauksesta hallinnon yleislakeihin, mikä on katsottu mahdolliseksi perustuslakivaliokunnan lausunnoissa (ks. esim. PeVL 42/2005 vp, s. 3/II).

Tekoälyasetuksen 33 artiklassa säädetään ilmoitetun laitoksen edellytyksistä siirtää tietyt vaatimustenmukaisuuden arviointiin liittyvät tehtävät suoritettavaksi alihankkijalle. Tekoälyasetuksessa alihankkijoille siirrettävät tehtävät liittyisivät tiettyihin tekoälyjärjestelmän vaatimustenmukaisuuden arviointitehtäviin, joiden voidaan arvioida olevan teknisluonteisia tehtäviä. Käytännössä alihankkija voisi toteuttaa vain erilaisia osatoimenpiteitä, kuten esimerkiksi epäitsenäisen avustajan tyyppisiä tehtäviä. Tekoälyasetuksen 33 artiklassa säädetty edellytykset tehtävien edelleen siirtämisestä alihankkijoille turvaisivat perustuslakivaliokunnan asettamia edellytyksiä julkisten hallintotehtävien subdelegoinnille, esimerkiksi edellytys siitä, että ilmoitettujen laitosten on kannettava täysi vastuu tehtävistä, joita alihankkijat suorittavat. Lisäksi esityksessä alihankkijoihin sovellettaisiin virkavastuuta koskevia säännöksiä näiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä vastaavasti kuin ilmoitettuihin laitoksiin. Myös hallinnon yleislakeja sovellettaisiin alihankkijoihin. Esityksessä subdelegointia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös tilanteissa, joissa tietosuojavaltuutettu toimii ilmoitettuna laitoksena ja tämä siirtää julkisia hallintotehtäviä suoritettavaksi muulle taholle kuin viranomaiselle.

Määräyksenantovaltuus

Esityksen 1. lakiehdotuksen 26 §:n 2 momentissa säädettäisiin markkinavalvontaviranomaisen määräyksenantovaltuudesta koskien pykälän 1 momentissa tarkoitettujen asiakirjojen säilyttämisessä noudatettavia periaatteita ja menettelytapoja. Ehdotettava säännös on merkityksellinen perustuslain 80 §:n 2 momentin kannalta, jonka mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Ehdotetun säännöksen on arvioitu täyttävän perustuslain 80 §:n 2 momentin sääntelyedellytykset, koska määräysten kohteena olisivat asiakirjojen säilyttämiseen liittyvät teknisluonteiset asiat, minkä vuoksi määräyksenantovaltuudelle olisi erityinen syy. Asian ei katsota myöskään edellyttävän lailla tai asetuksella säätämistä. Säännöksessä on rajattu täsmällisesti määräyksenantovaltuuden asiallinen soveltamisala.